

Nieuwsbrief

DECEMBER 2023

vrienden van
museum
arnhem

Redactie: Henk de Vries, Bruno Heemskerk
vvma.secretariaat@museumarnhem.nl

10

4

Voorwoord

‘Een levendige, gastvrije en informele plek voor de kunst’, zo formuleert museumdirecteur Saskia Bak de ambitie van het museum in een bijdrage die ze voor deze nieuwsbrief schreef. Anderhalf jaar na de opening lijkt die missie geslaagd. Maar de ambities reiken alweer verder: het museum pakt groots uit met de imposante expositie *Kunst in het derde rijk - Verleiding en afleiding*. Een beladen thema, maar het museum presenteert de werken met een duidelijke context.

Ook over deze expositie en de plannen voor het komend jaar leest u in deze nieuwsbrief.

Wij zijn, als bestuur, uiteraard ook bezig met nieuwe plannen. Bestuurslid John Hersbach is voortvarend van start gegaan met een preview van de Derde Rijk-expositie in een nieuwe vorm en hij denkt nu al aan *artist talks* en bezoeken van bedrijfscollecties als ideeën voor 2024. Zodra daar meer duidelijkheid over is zullen we dat in de digitale nieuwsbrief laten weten.

Ander goed nieuws is dat we een kandidaat-penningmeester hebben: Han de Boer. En ook daarover kunt u verderop meer lezen.

Bruno Heemskerk

vvma.voorzitter@museumarnhem.nl

- 2 Saskia Bak: Een plek voor kunst en verbinding
Museum in 2024
- 3 Favoriete kunstwerk: **De stier van Oepts**
- 4 Verleiding en afleiding:
kunst als nazipropaganda
- 8 Interview **fotograaf Eva Broekema**:
‘Ik wil dat mensen blij zijn met zichzelf’
- 10 De Westkunstmodelle van
Thomas Schütte
- 13 Excursie: **Grote kunst** in Tilburg en Den Bosch
- 14 **Nieuwe aanwinsten** na Tussen Grenzen
Doe mee aan **onderzoek nalatenschap**
Verleiding en afleiding
- 15 **Nieuwe penningmeester** gezocht... en kandidaat gevonden

Een plek voor kunst en verbinding

Wie nu Museum Arnhem binnenkomt, hoort stemmen, ruikt de koffie, ziet prachtige vazen en lampen van Arnhemse ontwerpers. En je wordt agetrokken door het groen en de beelden in de tuin. We hadden voor ogen dat het vernieuwde museum een levendige, gastvrije en informele plek voor de kunst zou worden. Ruim anderhalf jaar na de opening kunnen we zeggen dat we dat hebben kunnen realiseren. Met dank ook aan de Vrienden. Zonder jullie bijdrage hadden we het ontwerp voor de tuin niet zo kunnen uitvoeren.

Wat we ook voor ogen hadden, is dat het museum een grotere relevantie voor grotere groepen mensen zou krijgen. Dat doen we met onze tentoonstellingen, educatieve aanbod en activiteiten. We programmeren onderwerpen die in de samenleving spelen. We actualiseren de klassiek moderne kunstcollectie met nieuwe inzichten en leggen de link met het heden. En we zorgen dat we onze bezoekers veel nauwer betrekken, met interactieve kunstwerken, activiteiten

Saskia Bak: 'Nieuwe inzichten' (foto: Eva Broekema)

en mogelijkheden om te reageren op wat er in het museum te zien is.

Ook dat krijgt vorm, op heel verschillende manieren. Onze interbellum collectie plaatsen we in internationaal perspectief met afgelopen jaar de tentoonstelling Hans Baluschek & Carel Willink. Met de Vaandeldrager trokken we veel mensen die nog niet in het museum geweest waren. De tentoonstelling How Dare You Make Me Feel This Way krijgt in het culturele veld veel aandacht, door de nieuwe manier van werken. We hebben een kinderdirectie die ons

adviseert bij het aanbod voor kinderen. En afgelopen zomer trokken we met Tussen Grenzen veel bezoekers met diverse culturele identiteiten en konden we verbindingen leggen met en tussen verschillende groepen uit de samenleving.

Wij willen dat de komende jaren verder uitbouwen. Zeker met de uitkomst van de afgelopen verkiezingen is het belangrijk dat Museum Arnhem een plek is en blijft voor kunst en verbinding.

Saskia Bak

Museum in 2024

Museum Arnhem biedt in 2024 weer een gevarieerd programma aan. Hier alvast een 'sneak preview':

- 'Kunst in het derde rijk' is nog te zien tot en met 24 maart 2024.
- Op 23 januari begint 'Tolerance Test', met de monumentale tekeningen van Charlotte Schleiffert, tot leven gebracht met licht en geluid. Te zien tot en met 21 april.
- Exclusief voor 25 Vrienden speelt actrice Kimberley Agyarko op 21 februari om 14.00 uur een voorstelling.
- 'Alles kan' is een overzichtstentoonstelling als hommage aan Klaas Gubbels; zijn werk wordt

Werk van Klaas Gubbels

getoond samen met reflecties op zijn oeuvre door hedendaagse makers. De tentoonstelling opent op 25 april en is te zien tot en met 16 augustus.

- Van 22 mei tot en met 28 juli

biedt 'Museum of Memory' een collectiepresentatie met aanwinsten van de afgelopen vijf jaar aan de hand van een paar kernthema's.

- In 'Can't unsee it' (vanaf half mei 2024) onderzoekt rapper en R&B producer Kimono hoe kunstvormen met elkaar in verbinding staan en hoe hedendaagse kunstvormen inspiratie putten uit klassiekere voorbeelden.
- 'Vrouwen in het Modernisme' is de voorlopige werktitel van een tentoonstelling over moderne kunst (1910 ... 1950) vanuit het perspectief van vrouwelijke kunstenaars. De tentoonstelling is te zien van 6 september 2024 tot 5 januari 2025.

Mijn favoriete kunstwerk

De stier van Oepts

Ter gelegenheid van het slagen voor mijn kandidaats in Groningen, heel lang geleden, kreeg ik van mijn tante, die zich voor het ministerie van OKW bezig hield met de promotie van Nederlandse kunstenaars na de oorlog, een echt olieverf schilderij, voorstellende een stier, bruin, zwarte achtergrond op een gele weide, niet ingelijst maar afgeplakt met plakband. De Nederlandse schilder is Willem Anthonie Oepst (1904 ... 1988).

Deze stier heeft altijd op mijn studentenkamer boven mijn bed gehangen en heeft heel wat gezien. Als Ietje (mijn echtgenote) langs kwam was het eerste waar ze naar keek altijd de stier van Oepts. Het was in die tijd wel bijzonder dat een student op zijn kamer een echt schilderij had! Later heeft de stier altijd bij mijn bureau/werktafel gehangen en daar hangt hij nu nog.

Deze stier is een heel vroeg olieverf schilderij van Oepts, een exacte datum is niet bekend en is een uitzondering op zijn latere werk. Na de oorlog woonde Oepts 's winters in Parijs en 's zomers ging hij naar Zuid-Frankrijk om inspiratie op te doen. En dat is terug te zien in zijn werk dat heel kleurrijk is en vaak een afbeelding van min of meer geabstraheerde landschappen en dorpsgezichten. Van Gogh en Cézanne waren duidelijk inspiratiebronnen voor hem.

Na de oorlog was het in de schilderkunst een en al abstractie. Oepts viel daardoor met zijn meer figuratieve werk een beetje buiten de boot maar werd later toch een gevierd kunstenaar, toen collectioneurs zijn werk gingen kopen en er veel tentoonstellingen aan hem werden gewijd.

Terugkomend op onze Stier, de enige overeenkomst die wij zien tussen onze dierbare Stier en zijn latere schilderijen is de kleur geel. En dat is prima!

Hanno ten Holte

Museum Henriette Polak in Zutphen heeft de grootste collectie schilderijen van Wim Oepts.

Voor het eerst sinds 1944 in Nederlands kunstmuseum

Verleiding en afleiding: kunst als nazipropaganda

“Dit is voor ons een heel belangrijke tentoonstelling,” zegt Saskia Bak, “want hij biedt een nieuwe kijk op het 20e eeuws realisme”. Twee dagen voor de opening van Kunst in het Derde Rijk verwelkomde Saskia tachtig VVMA-leden voor een preview op deze tentoonstelling. “Museum Arnhem is gespecialiseerd in het realisme van de eerste helft van de twintigste eeuw, maar juist over de periode 1933 ... 1945 was in de kunsthistorie nog maar weinig bekend”.

Met de tentoonstelling richt het museum zich op een blinde vlek in de kunstgeschiedenis. Aan de hand van negentig werken wordt een beeld geschetst van de kunst die tijdens het naziregime (1933 ... 1945) in Duitsland werd gemaakt en geëxposeerd. Centraal staat de rol van beeldende kunst in deze periode en hoe die door het regime tot een politiek instrument werd gemaakt.

Museum Arnhem

Museum Arnhem is onder andere gespecialiseerd in de verschillende vormen van het realisme in de eerste helft van de 20e eeuw. Kunst in het derde rijk is een verdere verkenning van realistische kunst in politieke context, dit keer gericht op Duitsland en de Tweede Wereldoorlog. In 2015 maakte Museum Arnhem al de tentoonstelling Geaarde

Kunst, met werk van Nederlandse kunstenaars dat aangekocht werd door de Nederlandse staat tijdens de Duitse bezetting. Een van de openingstentoonstellingen, na een grootschalige verbouwing, was vorig jaar Van Links Naar Rechts. Deze bood een nieuwe kijk op het realisme in de kunst door de lens van de politieke polarisatie in de jaren 1930.

Het is voor het eerst sinds 1944 dat een kunstmuseum in Nederland op deze schaal aandacht geeft aan deze beladen periode in de Duitse kunstgeschiedenis.

Speciaal voor de VVMA-bijeenkomst interviewde journalist (en VVMA-lid) Hanny Roskamp conservator Jelle Bouwhuis over de tentoonstelling die hij samen met gastcurator Almar Seinen heeft ingericht. “In het begin van de twintigste eeuw wilden vooral socialistische kunstenaars dat de staat zich meer zou bemoeien met de kunst”, zegt Bouwhuis. Dat gebeurde wél onder het naziregime, maar zeker niet ten faveure van de maatschappijkritische kunstenaars die zich richtten op sociale misstanden. “Realistische en figuratieve kunstenaars kregen daarentegen juist een geweldig platform aangeboden”.

Polariseren

Het was een belangrijk moment voor de kunst in nazi-Duitsland: de ingebruikname van het Haus der Deutschen Kunst in München (nu Haus der Kunst) met de eerste Große Deutsche Kunstausstellung en de beruchte lastertentoonstelling Entartete Kunst in 1937. De eerste werd vanaf dat moment jaarlijks georganiseerd en maakte deel uit van de propaganda waarmee het regime de Duitse samenleving verleide tot de ideologie van het nationaalsocialisme. Eén van de manieren waarop de nazi's dat deden was door het polariseren van kunststromingen.

Alleen klassieke kunststijlen en realisme waren toegestaan. Moderne kunststromingen zoals expressionisme, kubisme en abstractie werden door het regime afgewezen, belachelijk gemaakt, entartet ('ontaard') verklaard en uiteindelijk verboden. Ook thematisch moest de kunst dienstbaar zijn aan de nazi-ideologie, of deze in ieder geval niet ondermijnen. Door deze vergaande polarisatie drukte het naziregime een stempel op de kunstgeschiedenis, zelfs lang nadat de Tweede Wereldoorlog voorbij was. Na de oorlog keerden de rollen om en werd het realisme 'gecanceled' vanwege de

Boven: Albert Janesch, Watersport, 1936, collectie Deutsches Historisches Museum (foto: A. Psille)

Links: Oskar Martin Amorbach, Brief in de ochtend, 1944, privécollectie

associatie met nationaalsocialistische cultuurpolitiek.

Kunst werd ingezet als een effectief middel om het volk te verleiden tot de nazi-ideologie en vormde tegelijk een afleiding van de misdadige praktijken van het regime. Beeldmanipulatie ten top, met grote maatschappelijke impact. Tentoonstellingscatalogi, kunsttijdschriften en ansichtkaarten zorgden voor een constante popularisering van de tentoongestelde werken en schreven ze in het visuele geheugen van een hele generatie. De Große Deutsche Kunstausstellungen werden massaal bezocht: in 1942, tijdens het hoogtepunt van de oorlog, wisten 850 000 bezoekers de weg naar het Haus der Deutschen Kunst te vinden om de eigentijdse kunstwerken op de tentoonstelling te bewonderen en te kopen.

Boven: Große Deutsche Kunstausstellung in Haus der Deutschen Kunst in München. Rechts: De lastertentoonstelling Entartete Kunst in 1937.

Ivo Saliger, Oordeel van Paris, 1939, collectie Deutsches Historisches Museum, Berlijn (foto: A. Psille)

particulieren, de staat en haar leiders onder wie Adolf Hitler. Jelle Bouwhuis: “Hitler zelf kocht in de periode 1933 ... 1945 maar liefst 1300 kunstwerken”.

Sommigen van de circa 14 000 Duitse kunstenaars in die periode waren overtuigde nationaalsocialisten, maar het grootste deel betrof ‘meelopers’: kunstenaars die toch al werkten in een traditionele stijl maar nu opeens konden profiteren van de grote aandacht van de staat voor hedendaagse kunst. Zij bereikten in de nazi-periode de toppen van hun roem, maar zijn sindsdien grotendeels genegeerd, zeker door de kunstmusea. Ze komen slechts marginaal of helemaal niet voor in de algemene geschiedenisboeken van de moderne kunst.

Hoewel de Große Deutsche Kunstausstellungen in München slechts in beperkte mate openlijke propaganda lieten zien, vertoonden ze op 6000 vierkante meter in 1500 werken een begaanbaar wereldbeeld van het nationaalsocialistische regime: het begrip van Heimat (vaderland), de rol van het gezin, arbeiders, landschappen, boeren en soldaten. Ze propageerden een model dat zich richtte op een geromantiseerde voorstelling van het alledaagse leven van werk en gezin en op de heroïsering van een weerbaar atletisch ideaallichaam. Een ogenschijnlijk perfecte wereld die alle ‘volksgenoten’ visueel moest boeien en tegelijkertijd moest zweren bij de nazistaat en zijn idealen van kracht, schoonheid en zuiverheid van de ‘Arische’ mens.

Naast deze subtiele vormen van beïnvloeding waren er ook kunstwerken onmiskenbaar gericht op het tonen van macht, oorlog en nazipropaganda. In de tentoonstelling Kunst in het derde rijk worden hier voorbeelden van getoond zoals enkele monumentale werken die de industriële vooruitgang illustreerden, een stadsgezicht met straten vol hakenkruisbanieren en tafereel met soldaten op het slagveld en optrekend door veroverd gebied. Zo is er een groot schilderij van Adolf Reich waarop een oorlogsinvaliden staat afgebeeld; bedoeld ter verheerlijking van het offer dat hij heeft gebracht voor de Duitse natie.

Kunstenaars

Kunst in het derde rijk presenteert schilder- en beeld-

houwwerken van kunstenaars als Claus Bergen (1885 ... 1964), Paul Mathias Padua (1903... 1981), Ria Pico-Rückert (1900 ... 1966), Adolf Reich (1887 ...1963), Ivo Saliger (1894 ... 1987), Josef Thorak (1889 ... 1952), Else Wex-Cleemann (1890 ... 1978), Adolf Wissel (1894

Gedurfd

Museum Arnhem toont kunst en tentoonstellingen die gaan over de samenleving. Het museum zoekt aansluiting bij actuele thema's en kiest voor een gedurfde programmering. Zo stond in 2022 bijvoorbeeld trans en queer vreugde centraal in de tentoonstelling How Dare You Make Me Feel This Way en biedt de huidige tentoonstelling Tussen grenzen verschillende perspectieven op hedendaagse migratie. Volgend jaar staat er een

grote internationale tentoonstelling van vrouwelijke modernisten uit de periode 1920 ... 1960 op het programma. De tentoonstelling Kunst in het derde rijk is mede mogelijk gemaakt met steun van het Blockbusterfonds, de VriendenLoterij, de gemeente Arnhem, het vfonds, Stichting Zaba-was, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het VSBfonds, het Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds en het Mondriaan Fonds.

... 1973) en Adolf Ziegler (1892 ... 1959). De vraag is: steunden de kunstenaars het regime, of steunde het regime de kunstenaars?

Joden, politieke tegenstanders en andere gediscrimineerde groepen in de maatschappij waren, net als overall in het publieke leven, uitgesloten. De duizenden Duitse (en Oostenrijkse) kunstenaars die voldeden aan nationaalsocialistische criteria, profiteerden van de doeltreffende wijze waarop het regime beeldende kunst inzette als propagandamiddel. Hun werk werd op grote schaal getoond, en voor hoge prijzen aangekocht door

Bruiklenen

De aankopen die de Duitse staat destijds deed zijn nu in beheer van het Deutsches Historisches Museum, dat de meeste werken in bruikleen geeft voor de tentoonstelling Kunst in het derde rijk. Andere bruikleengevers zijn de Pinakothek der Moderne in München en enkele particulieren.

Zie ook: www.vriendenmuseumarnhem.nl/vvma-nieuws/saskia-bak-heel-belangrijke-tentoonstelling/

Speciaal voor de VVMA-bijeenkomst interviewde journalist (en VVMA-lid) Hanny Roskamp conservator Jelle Bouwhuis over de tentoonstelling die hij samen met gastcurator Almar Seinen heeft ingericht. “Realistische en figuratieve kunstenaars kregen een geweldig platform”.

Fotograaf Eva Broekema:

‘Ik wil dat mensen blij zijn met zichzelf’

“Als je mensen begint te fotograferen voelen ze zich vaak wat ongemakkelijk. Zelfs een bankdirecteur is een beetje zenuwachtig in het begin. Ik voer daarom altijd een persoonlijk, enthousiast gesprek met ze. Dan ontstaat er een prettige sfeer en vang je mooie echte emoties. Als fotograaf heb je een vreemd soort macht, je bepaalt hoe iemand wordt neergezet. Je hebt dan de regie. Daar moet zo’n directeur meestal wel even aan wennen.”

Aan het woord is fotograaf Eva Broekema (1977). Veel van de foto’s van Museum Arnhem zijn door haar gemaakt, maar ze werkt ook voor andere opdrachtgevers, waaronder Hogeschool Arnhem Nijmegen, State of Fashion (Mode Biënnale), Gemeente Arnhem, Museum More, Spijkers & Spijkers, Framer Framed gallery, KTC magazine en meer.

Eigen stijl

Het begon allemaal met de mode. “Ik was erg bezig met mijn eigen stijl. In Appingedam, waar ik opgegroeide, probeerde ik me onderscheidend te kleden. Dat paste niet echt in het stadje. Zelfs klasgenoten vonden soms

dat het echt niet kon. Dan dacht ik: het is me weer gelukt. Ik groeide op in een gezin waar creativiteit een grote rol speelde, mijn moeder was kunstenaar, mijn ouders hadden een interieurzaak en veel familieleden waren creatief geschoold.”

In Groningen volgde Eva de opleiding modevormgeving aan kunstacademie Minerva. “Ik vond dat leuk, maar het maken van presentaties van mijn werk was het allerleukst: fotografie. Ik fotografeerde ook collecties voor medestudenten.” Ook volgde Eva een fotografie cursus op de academie en liep ze stage bij modemagazine Elle.

Nadat ze de kunstacademie had afgerond wilde Eva verder met fotografie en deed ze een masteropleiding in Breda. “Dat was heel documentair. Ik voelde me er niet echt thuis: ik wilde daarnaast ook techniek leren en niet alleen maar over mijn werk praten. Daarom heb ik als aanvulling de fotovakschool in Apeldoorn gedaan.”

Ze voelde zich daarna nog niet echt klaar om voor zichzelf te beginnen en ging aan het werk als stylist/ontwerper voor verschillende modebedrijven.

Ze begon in Emmerich bij een private labeling be-

Selfie in de beeldentuin

drijf (ontwerp van collecties specifiek voor een klant). Daar ontwierp ze complete kindercollecties, maar ze merkte al gauw dat dat niet helemaal bij haar paste. Ze werkte daarna ook voor andere modebedrijven en merken, maar fotografie bleef haar trekken. “Als ik als stylist naar China, Portugal, Turkije en steden als Milaan, Parijs en Londen ging had ik altijd mijn camera bij me. Lekker de hele dag plaatjes schieten. Ik vond het geweldig. En dat is precies wat ik uiteindelijk full-time ben gaan doen.”

Connectie

Wat is haar drive? “Mijn missie is om andere mensen blij te maken. Er is al genoeg narigheid in de wereld. Ik wil echtheid fotograferen, maar wel het liefst op een positieve manier. Ik wil connectie met iemand maken en zorgen dat mensen blij zijn met zichzelf. Daarnaast wil ik mensen laten zien hoe mooi de wereld om ons heen is, als je maar goed kijkt.”

Naast portretten fotografeert Eva ook veel andere onderwerpen: exposities, interieurs en architectuur, en bijvoorbeeld nieuwe restaurants in de stad (inclusief de smakelijke gerechten) tot aansprekende modebeelden.

“Ik wil echtheid fotograferen, maar wel het liefst op een positieve manier.”

Wat is in al dat werk de Broekema-factor? “Positiviteit, enthousiasme en echte emoties, daarnaast zit er altijd wel een mode-dingetje in. Als ik bijvoorbeeld de opening van een expositie fotografeer, ziet de stylist in mij combinaties tussen een mooie outfit en een kunstwerk dat daarbij past. En als ik een interieur fotografeer weet ik vaak wat er goed uitziet. Ik ga dan altijd een

beetje schuiven met spullen totdat het helemaal klopt. Als ik foto’s maak in het museum moet het perspectief helemaal kloppen. Bij dat soort klussen zit ik in een bubbel, daar ga ik soms helemaal in op.”

“De variatie in mijn werk vind ik het leukst. De dynamiek van een opening of knallen tijdens een campagneshoot is top en als je dan de volgende dag met je statiefje door een leeg museum loopt, kun je weer helemaal tot rust komen. De variatie is een golfbeweging en dat past bij me.”

www.evabroekema.com

Klaas Gubbels

Janny van der Heijden (foto's Eva Broekema)

Melancholisch, ironisch en geestig

De Westkunstmodelle van Thomas Schütte

De Duitse kunstenaar Thomas Schütte heeft de afgelopen vier decennia een toonaangevend en tegelijkertijd ongrijpbaar oeuvre opgebouwd in de hedendaagse kunst. In zijn verrassend veelzijdige werk spelen schaalmodellen een essentiële rol.

Naast soms zeer omvangrijke sculpturen in staal, brons en keramiek maakt Schütte (16 november 1954) ook fragiele aquarellen en etsen. Hij ontwierp Schiff, Bühne en Kiste voor de ambitieuze en legendarische tentoonstelling Westkunst (1981) in Keulen, die een overzicht bood van moderne westerse kunst vanaf 1939. Zijn oorspronkelijke idee was dat bezoekers de modellen konden betreden en op die manier letterlijk een ander perspectief kregen op de tentoonstelling. Maar door gebrek aan budget werden de werken destijds niet uitgevoerd en presenteerde hij ze noodgedwongen als schaalmodellen. In De Pont zijn ze, meer dan veertig jaar later, voor het eerst op groot formaat gebouwd.

Bestaansrecht

Schütte zat nog op de academie toen hij de opdracht voor Westkunst kreeg. Hij worstelde met de minimalistische en conceptuele kunst van zijn voorgangers,

Een model is alles ineen: een idee, maar ook een concreet en tastbaar beeld.

waaruit figuratie en verhaal waren verbannen en die vooral draaide om het idee. De uitvoering werd ondergeschikt en vaak niet eens als noodzakelijk beschouwd. In zijn eigen werk zocht hij naar manieren om het beeld en het materiaal weer bestaansrecht te geven. In de schaalmodellen voor Westkunst

vond hij per toeval de oplossing. Een model is namelijk alles ineen: een idee, maar ook een concreet en tastbaar beeld. Bovendien is het model een vorm die iedereen begrijpt, al is het maar van de speelblokken of Lego uit je kindertijd.

Hyperdivers

De Westkunstmodelle vormen het begin van het oeuvre van Schütte. Museum De Pont presenteert nu een overzicht van zijn architectuurmodellen sinds de jaren tachtig. Die modellen vormen een schakel in het hy-

Linksboven: Kiste (1980)
Rechtsboven: Schiff (1980)
Linksonder: Hotel for the Birds – 4th Plinth, model 1:10 (2003)
Rechtsonder: Bühne (1980)

Mein Grab (1981), model voor Schüttes grafmonument, met fictieve sterfdatum.

perdiverse werk van Schütte, ze verenigen in geconcentreerde vorm de uiteenlopende uitingvormen en thema's die zijn praktijk kenmerken.

De reusachtige Westkunstmodelle worden in de tentoonstelling omgeven door een uitgebreide selectie kleinere architectuurmodellen. Die variëren van tempels en eenpersoonshuizen tot bunkers, musea en zijn eigen grafmonument.

Lol

Na die eerste Westkunstmodelle werden architectuurmodellen een belangrijk onderdeel van Schüttes werk. Ze staan symbool voor zijn kijk op de samenleving, de kunstwereld en de architectuur, die afwisselend melancholisch, ironisch en geestig is. Tegelijkertijd zie je in zijn werken ook de lol van het maken. Zijn experimenten met uiteenlopende materialen en technieken leiden telkens tot een nieuw, onverwacht resultaat. Dat geldt ook voor het formaat. Het verschil tussen model en gebouw ligt voor Schütte in het feit dat de uitvoering, afhankelijk van de schaal, steeds andere oplossingen vraagt. Maar in wezen blijft het altijd een spel met lijnen, vormen, volumes en kleuren. Voor de kijker zit het verschil vooral in zijn verhouding tot het werk.

De schaalmodellen prikkelen de verbeelding, terwijl de gerealiseerde projecten daadwerkelijke aan den lijve worden ondervonden. Zo speelt Schütte een ingenieus spel met schaal, waarin je afwisselend kijker en gebruiker bent.

Inmiddels zijn er verschillende modellen als bewoonbare units gerealiseerd, zoals One Man House II en Ferienhaus T. In het Duitse Neuss verscheen het model Skulpturenhalle als zijn eigen museum.

Thomas Schütte woont en werkt in Düsseldorf.

Utrecht

In 1973 begint Schütte zijn studie aan de Kunstakademie Düsseldorf. Die stad was in de jaren '70 een van de levendigste hedendaagse kunstcentra in Europa: een broedplaats voor jonge kunstenaars en ook de thuisbasis van de toonaangevende conceptuele kunstenaar Joseph Beuys en schilder Gerhard Richter, van wie Schütte les krijgt. Vlak na zijn afstuderen in 1981 heeft Schütte zijn eerste solotentoonstelling in de Konrad Fischer Galerie, waar ook Amerikaanse gevestigde kunstenaars als Carl Andre, Sol LeWitt en Bruce Nauman exposeren. In deze eerste jaren maakt Schütte vooral zijn minimalistische architecturale maquettes. Tegelijkertijd richt hij zich op figuratieve beeldhouwkunst. Aanvankelijk zonder succes, want de terugkeer naar

zo'n traditionele kunstvorm is een allesbehalve vanzelfsprekende stap na decennia van abstracte en conceptuele kunst.

In 1998 maakte Schütte voor het Griftpark in Utrecht de beeldengroep 'Drei grosse Figuren für Utrecht', gemaakt van cortenstaal. Enkele hoogtepunten in zijn carrière waren zijn deelname aan Documenta IX in Kassel in 1992 met zijn werk 'Die Ankunft der Fremden' en de Biënnale van Venetië in 2005. Daar werd hij bekroond met de prijs voor de beste kunstenaar van de tentoonstelling. Eind 2007 werd een werk van Schütte gekozen voor de vierde pijler op Trafalgar Square in Londen. Zijn bronzen sculptuur United Enemies werd in 2013 tentoongesteld in het Central Park in New York.

Excursie naar De Pont en Kunstlocatie Würth

Grote kunst in Tilburg en Den Bosch

Op 22 november ging de derde Vriendenexcursie van dit jaar naar Museum De Pont in Tilburg en de Kunstlocatie Würth in Den Bosch. In Tilburg stond 's ochtends de tentoonstelling Westkunstmodelle van de veelzijdige Duitse kunstenaar Thomas Schütte op het programma. 's Middags ging het om werk van Christo uit de collectie van Würth.

In De Pont stonden de enthousiaste rondleiders Jocelyn en Rimanta niet alleen stil bij het werk van Schütte maar ook bij de vaste collectie van De Pont. Daarbij behoren bijvoorbeeld Grapes van kunstenaar en activist Ai Weiwei en Black Drawings van Marlene

Dumas – een verzameling van 111 inkttekeningen en een stuk leisteen. Maar het ging vooral om de vele maquettes van Thomas Schütte: schaalmodellen van onder meer bunkers, hutten en eenpersoonswoningen. Zijn eerste drie modellen - Schiff, Bühne en Kiste – ontwierp hij voor de tentoonstelling Westkunst in 1981 in Keulen. Deze drie zijn nu voor het eerst op ware grootte gebouwd in de enorme expositiehhal van De Pont.

De Sammlung Würth

Het Duitse familiebedrijf Würth – leverancier van montage- en bevestigingsmateriaal – is een onderneming met meer dan 80 000 medewerkers. Het bedrijf is in

1945 opgericht door Adolf Würth. Na diens dood nam zijn zoon prof. dr.h.c. Reinhold Würth het in 1954 over en bouwde de onderneming uit met vestigingen over de hele wereld.

De onderneming is eigenaar van de Stiftung Würth (Stichting Würth), die de bevordering van kunst en cultuur, onderzoek en wetenschap en opleiding tot doel heeft. Hun Sammlung Würth is een omvangrijke kunstverzameling, bijeengebracht door Reinhold Würth. Met ruim 18 500 kunstwerken (schilderijen, beeldhouwwerken en grafiek) behoort de collectie tot de belangrijkste bedrijfsverzamelingen in Europa. De kunstwerken worden tentoongesteld in 15 locaties: eigen musea en kunstdependances die gratis toegankelijk zijn voor het brede publiek.

Bij Würth Nederland zijn uit die collectie nu 35 werken te zien van het Bulgaars-Franse kunstenaarsechtpaar Christo en Jeanne Claude. Het was hun missie om een groot en breed publiek op een andere manier naar de omgeving te laten kijken. Ze werden wereldberoemd door hun ingepakte objecten en grootschalige buitenkunstprojecten. De tentoonstelling bij Würth omvat ingepakte objecten, maquettes van de vele kunstprojecten in de publieke ruimte en voorbereidende tekeningen, collages en foto's. Samen bestrijkt het de periode vanaf 1957 tot en met het laatste project, het inpakken van de Arc de Triomphe in 2021. Christo zelf was toen al overleden.

Christo's laatste project, de ingepakte Arc de Triomphe, werd gerealiseerd na zijn overlijden in 2020.

Nieuwe aanwinsten na Tussen Grenzen

Museum Arnhem heeft de collectie uitgebreid met een aantal werken die te zien waren op de tentoonstelling Tussen grenzen. Het gaat om werk van de jonge ontwerpers Kalkidan Hoex (oorbellen II & II uit de serie When lions learn to swim), Fleuri La Belle (de hele serie kettingen Embracing Black) en Yinka Buutfeld (de statement earpieces uit de serie Agbara). Tot de aankopen behoren ook, de schilderijen Salween Crossing en Somniferum II van Sawangwongse Yawngwhe en het beeld Moederslang van Susanne Khalil Yusef.

Kalkidan, Fleuri en Yinka

Kalkidan Hoex, Fleuri La Belle en Yinka Buutfeld reflecteren in hun werk op hun (zoektocht naar hun) identiteit. Kalkidan richt zich met haar sieraden op het leven in een schimmenwereld tussen twee werelden. Fleuri omarmt in haar serie haar Afrikaanse afkomst, die ze jarenlang heeft proberen te onderdrukken. Yinka reageert in haar werk op schadelijke schoonheidsidealen en pleit voor het omarmen van de kleur van je huid.

Sawangwongse

Sawangwongse Yawngwhe is een kunstenaar die gebeurtenissen in zijn geboorteland Myanmar vastlegt in zijn schilderijen. Hij gebruikt hiervoor archiefmateriaal, nieuwsmedia en foto's. Zijn grootvader was in 1948 de eerste president van de Unie van Birma toen het land onafhankelijk werd van Engeland. Nadat het leger aan de macht kwam, moest zijn familie het land verlaten. De kunstenaar groeide hierdoor op in Thailand en Canada en woont nu in Zutphen. Op het schilderij Salween Crossing zie je mensen spullen over de rivier Salween vervoeren. Deze rivier vormt deels de grens tussen Myanmar en Thailand. De opium die in Myanmar veel wordt verbouwd, wordt dagelijks die grens overgebracht en getransporteerd naar westerse landen. Op het schilderij Somniferum II zie je daarnaast opiumplanten in de vorm van luxe bloemstillevens. Het verwijst naar de schilderkunst van vorige eeuwen, toen overheden op grote schaal in opium handelden in hun koloniën.

Susanne

Het beeld Moederslang van Susanne Khalil Yusef is het resultaat van ontmoetingen die Susanne had met

Boven: Susanne Khalil Yusef, Moederslang (2023), % Pictoright Amsterdam 2023.

Rechts: Fleuri la Belle, Embracing Black (foto's: Eva Broekema)

de moeders van Stichting JAM. Deze stichting ondersteunt jonge moeders bij het vinden van hun eigen plek binnen de maatschappij. Net als Susanne, die als persoon zonder paspoort of nationaliteit jarenlang door Europa heeft gezworven, hebben deze moeders veel meegemaakt. Samen spraken ze over de rol die grenzen in hun dagelijks leven spelen.

De meer dan levensgrote slang verwijst naar proble-

Boven: Sawangwongse Yawngwhe, Salween Crossing en Somniferum II (2022), verworven met steun van het Mondriaan Fonds, collectie Museum Arnhem.

Links: Kalkidan Hoex, When lions learn to swim (2023) (foto: Eva Broekema)

men die soms groter kunnen zijn dan jezelf. Maar je angsten en problemen onder ogen zien, kan het begin zijn van herstel. De kracht van de moeders om controle over hun leven te krijgen en te blijven vechten voor verbetering, is wat dit kunstwerk symboliseert.

De aankopen zijn mogelijk gemaakt door het Mondriaan Fonds.

Doe mee aan onderzoek nalatenschap

Sommige Vrienden hebben tijdens de preview van de collectie Kunst in het derde rijk al kennis gemaakt met Manon Wieringa. Zij is de nieuwe onderzoekstagiaire voor Museum Arnhem.

Momenteel is ze masterstudent Kunstbeleid & Kunstbedrijf aan de Radboud Universiteit. Voor haar opleiding gaat ze bij

Museum Arnhem een onderzoek uitvoeren naar nalatenschap. Ze onderzoekt wie potentiële erfstaten van het museum zijn en hoe men deze het beste kan benaderen. Bent u geïnteresseerd in nalatenschap aan het prachtige Museum Arnhem (of juist niet en wilt u graag uitleggen waarom?), dan komt Manon heel graag met u in contact voor een informeel interview. Ze is te bereiken via manon.wieringa@museumarnhem.nl.

Verleiding en afleiding

Samen met de Vrije Academie organiseert Museum Arnhem op zaterdag 20 januari een lezing van kunsthistoricus Peter Wagemakers over de verleiding en afleiding van de kunst in het 'Derde Rijk'.

De lezing duurt van 11.30 tot 12.30 uur; deelname kost €18,50, exclusief museumentree. Aanmelden kan via de website van de Vrije Academie: www.vrijeacademie.nl/ons-aanbod/lezing-verleiding-en-afleiding-in-het-derde-rijk/.

Nieuwe penningmeester gezocht... en kandidaat gevonden

Het is het bijna acht jaar geleden dat Raymond den Burger aantrad als penningmeester van onze mooie vereniging. Dat betekent dat hij in de volgende ledenvergadering (zeer waarschijnlijk in april) afscheid moet nemen van het bestuur en dat de vereniging een nieuwe penningmeester moet aanwijzen.

Het vinden van nieuwe bestuursleden voor verenigingen en stichtingen is al vele jaren geen sinecure. En dat geldt zeker ook voor potentiële penningmeesters. De VVMA is daarop geen uitzondering. Raymond; "Daarom prijzen de bestuursleden - en ik in het bijzonder - ons bijzonder gelukkig dat wij nu al een kandidaat-penningmeester kunnen voorstellen: Han den Boer. Han zal in de ledenvergadering worden gepresenteerd als bestuurskandidaat. Natuurlijk heeft iedere Vriend de ruimte om zich aan te melden als tegenkandidaat. De procedure daarvoor zal met de vergaderstukken worden meegezonden."

Het bestuur heeft Han gevraagd zichzelf bij de leden meer bekend te maken in deze nieuwsbrief. Met de komst van een nieuwe penningmeester wordt nu ook de stap gezet naar een digitaal boekhoud- en ledenadministratiesysteem. Daarmee wordt afscheid genomen van het zelf ontwikkelde systeem op excel-basis en het bestuur vertrouwt erop dat het geheel toekomstbestendiger en toegankelijker wordt.

Even voorstellen

"Beste Vrienden," zegt Han den Boer, "ik ben net 68 geworden en sinds een jaar met pensioen. Ik groeide op in Breda en omgeving en verhuisde in 1997 met vrouw en kinderen naar Gelderland."

"Meer dan veertig jaar was ik wereldwijd werkzaam in de energiewereld, een techneut dus. Maar wel een heel creatieve, een beetje een uitvinder, altijd nieuwsgierig naar hoe anderen het doen en wat we daarvan kunnen leren. Mijn vrouw schildert en geeft al meer dan 15 jaar cursussen, dus we delen onze interesse voor crea-

“
Ik was een
techneut.
Maar wel een
heel creatieve,
een beetje een
uitvinder.”

Kandidaat-penningmeester Han den Boer: 'Zelf ook veel geschilderd'.

tieve uitingen, muziek, toneel, dans en kunst. Vandaar ook een van mijn hobby's: zeilen, de wind en het water zijn nooit hetzelfde en elk uitzicht is een schilderij.'

"Ik heb altijd interesse gehad in kunst en ook zelf vroeger veel geschilderd. Bezoeken aan de Dutch Design Week staan ieder jaar vast op het programma evenals museumbezoek in binnen- en buitenland. Tijdens zakenreizen ging ik, als het uitkwam, onder meer naar de prachtige (nieuwe) musea in Abu Dhabi, Korea en India."

"Nu ben ik, als langjarige Vriend van het museum, door het VVMA-bestuur gevraagd om mij volgend jaar kandidaat te stellen voor de post van penningmeester, als opvolger van Raymond. Ik hoop dat we ook met en door de Vrienden het museum nog heel lang kunnen ondersteunen."